

STANDART TÜRKİYE TÜRKÇESİ (STT) İÇİN DİL BİLGİSİ UYGULAMALARINDA KULLANILACAK İŞARET VE KISALTMALAR

Dr.Efrasiyap GEMALMAZ

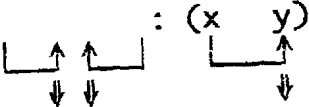
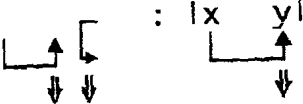
İfadeler kümesi **kemiyet** ifadeleri ve **keyfiyet** ifadeleri olmak üzere iki temel alt kümeye ayrılmaktadır. Günümüze gelinceye kadar, kemiyet ifadeleri kesinliklerinin kendilerine sağladığı kolaylık uyarınca yapılan çalışmalarla kendi terminolojisine ulaşmış ve kendi kısaltma ve işaretleriyle oldukça evrensellik kazanmıştır. Ancak, çok kere duygusallığa varacak ölçüde kesinlikte uzaklaşmış keyfiyet ifadeleri ile ilgili terminoloji ve bu alana ait işaret ve kısaltmalar pek evrensellik kazanmamıştır. Dili bir kümeler kümesi olarak ele alan günümüzdil bilgisi anlayışı, her düzeydeki (fonetik, fonolojik, morfolojik, sentaktik, semantik vbg.) dil öğelerini dil bilgisi ulamı dediğimiz kümelere yerleştirmekte ve dil bilgisi kurallarını bu kümeler arasındaki ilişkileri belirlemek üzerine kurmaktadır. Dil bilgisi kurallarının formüllere indirildiği ölçüde daha kavranılır olduğu bir gerçektir. Formüllerin oluşturulabilmesi için de işaret ve kısaltmaların gerekliliği açıktır. Türkçe üzerine çalışanlar işaret ve kısaltma konusunda henüz ortak bir tutumdan uzaktırlar. Bu sebeple burada bu konuda örneklendirerek bir liste oluşturmayı amaçladım. Umarım ki, zamanla yanlışlar düzeltilir, eksikler tamamlanır, ilgililerin kullanabileceği ortak bir işaret ve kısaltmalar listesi oluşturulur.

* Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü

İŞARET ve KISALTMALAR

- /_ ° , A , I , U , K , G , _/ : Fonolojik transkripsiyonda arkifonemleri (archiphonème) gösterir. Yani, °={ø_v, ı, i, u, ü, a, e}; A={a, e}; I={ı, i, u, ü}; U={u, ü}; K={k, q, g, ğ, ğ, ğ}; G={g, ğ, ğ, ğ}; ... vb. ..
- b : boşluk (blank) / susma (silence)
- ø , Ø : boş küme ; işaretsiz fonem vy monem.
- ' ____ ' : Transliterasyon (örn. "لر" '+l[e]r' «çokluk eki»).
- " ____ " : "x" : "x", bir alıntı vy koyuntudur.
- « ____ » : «X» : "x", bir kavramdır. (örn. «kedi» , «git-», «okul çantası». vbg.).
- / ____ / : Fonolojik transkripsiyon (örn. /+lAr/; /+lar/, /+ler/).
- [____] : Fonetik transkripsiyon (örn. [+lar], [+ler]).
- l . . . l : Ses ve hece sınırları (örn. l.ø.a. || t.ı.l.ø. || d.ı.q.ø.l)
Ses sınırlarının gösterilmesine gerek duyulmadığında, "." (nokta), hece; "ı" (dikme), kelime vy morfem sınırlarını gösterir.
- _//_ : Ögelerce işaretsiz vy eksilti işlemi görmüş bölge.

<u>.....</u>		: Ögelerine ayrılması konu dışı. Nasıl ayrılacağını biliyorsunuz vy öğreneceksiniz.
* ----	: *X	: “x”, saymaca, uzlaşım sal (conventional) bir ögedir (örn. *gö-z «göz», *gö-r- «gör-»).
----*	: X*	: “x” konusunda açıklayıcı not var; bu nota bakınız. Yıldız sayısı notun kaçınıcı not olduğunu gösterir.
..-_-+..	: X+Y	: Ögelerine art zamanlı olarak ayrılmış bütünlük (örn. *gö-z // *gö-r-; al-// -d+ı+//+y-d+ı+m; gel-// -me+li; öl-// -ü+yor+// -muş+ca+sı+n+d).
..+	: X[+]	: “x”, isim soylu (durgun / statique) bir ögedir (örn. göz[+]).
..-	: X-	: “x”, fiil soylu (devingen / dynamique) bir ögedir (örn. git-).
+..[+]	: +X[+]	: “x”, isim soylu ögelerden isim soylu ögeler oluşturur (örn. göz+lük[+]).
+..-	: +X-	: “x”, isim soylu ögelerden fiil soylu ögeler oluşturur (örn. göz+l e-).
-..[+]	: -X[+]	: “x”, fiil soylu ögelerden isim soylu ögeler oluşturur (örn. gid-iş[+]).
-..-	: -X-	: “x”, fiil soylu ögelerden fiil soylu ögeler oluşturur (örn. gid-i l-).
X..		: Kelime başında ses vy ses öbegi
..X		: Kelime sonunda ses vy ses öbegi
.X..		: Kelime içinde hece başında ses vy ...

- $_x.$: Kelime içinde hece sonunda ses vy ...
 $_x_$: Kelime içinde herhangi bir yerde ses vy
 $_x-$: Fiil sonunda ses vy ses öbegi
 $_x+$: İsim sonunda ses vy ses öbegi
 $-x_$: Fiile getirilen ek başında ses vy ...
 $+x_$: İsme getirilen ek başında ses vy ...
 $- _ _ _ _ -$: Yazılı metin içerisinde artık anlatım; okurken bu kısmı atıyabilirsiniz.
 $(_ _ _)$: Yazılı metin içerisinde ikincil adlandırma vy açıklama metni.
 $(_ _ _)$: ((x y) z) : "x" ve "y", birinci sıradan; "z", bunların birleşimiyle ikinci sıradan anlam bloku oluşturur. (örn. (bu (küçük ev))).
 : "x", "y"nin **tamlayımı** (beirten vy niteleyeni)'dir. Anlam ilişkisi. (örn. (bu (güzel ev))).
 $| _ _ _ |$: | x y z | : "x", "y" ve "z", birbirleriyle sıra değiştiremezler (concaténation) (örn. // // /ban+a/ // /ver-// -dig+i+n+iz/ // /kitab+//+1+// // //oku-// -muş+// -t+u+m// //).
 : | x y | : "x", "y"den önce gelir. Sıra ilişkisi (örn. | bir kaç | , | ev barç |).

\downarrow	: x	: "x", "y" kümesinin bir ögesi olarak yazılır (örn. ev \Rightarrow İ2 , git- \Rightarrow F1-).
	\downarrow	
	y	
\bigcirc	: \bigcirc X	: "X" taşımacaktır.
/...../	: /y <u>x</u> z/	: "y" ve "z", "x" in dizimsel bağlamını (contexte syntagmatique) oluşturur (örn. /ç <u>o</u> cuq/ , / <u>bu</u> ev/).
... ~ ...	: x ~ y	: "x" vey "y", her ikisi de geçerlidir; ikisinden biri seçilmelidir. (örn. /mektup yolla-/ ~ /mektup gönder-/; q ~ k ; x ~ h)
- \otimes -	: x \otimes y	: "x", "y"ye örneksenmiştir (örn. /kiçik/ > /küçük/ \otimes /büyük/).
> , <	: x > y	: "y", "x"ten doğmuştur ; "x", "y"den öncedir.
- , - , v	: x , y	: "x" ve "y"
... / ... , vy:	x / y	: "x" veya / ya da "y"
... " ...	: x " y	: "x", "y"e karşıdır. karşı, karşısında (versus) (örn. : gel-// -ø-ir " gel-// -me-z).
... \triangleq ...	: x \triangleq y	: "x", "y"ye karşılıktır; "x", "y" ile temsil edilir. (örn. : trç. kapı \triangleq fn. [Ø / la] porte).
... \cong ...	: x \cong y	: "x", "y" ile yaklaşık eşdeğerdir; belli şartlarda "x", "y" yerine kullanılır (örn. /postala-/ \cong /[posta ile] gönder-/ \approx /[posta ile] yolla-/).

$x = y$: $x = y$: “x”, “y” ile tam eşdeğerdir; “x”, “y” yerine kullanılır (örn. /özgürlük/ = /hürriyet/).
$x \approx y$: $x \approx y$: “x”, “y” olarak kabul edilebilir. Yakın anlamlılık. (örn. /gitmeyi düşünüyorum/ \approx /gitmek istiyorum/).
$x = y$: $x = y$: “x”, “y”ye eşittir; “x”, “y” demektir. Eş anlamlılık vey eş görevlilik (örn. <i>STT</i> . /+lAr/ = <i>SAT</i> . /+lAr/).
$x \neq y$: $x \neq y$: “x”, “y”nin karşıt/aykırı anlamlısıdır (örn. : gelir \neq gider ; iyi \neq kötü).
$x \Leftrightarrow y$: $x \Leftrightarrow y$: “x” ve “y” kurallı olarak biri diğerine dönüşebilir (örn. /ben[+]/ \Leftrightarrow /ban+;/ /+dır/ \Leftrightarrow /+dir/ \Leftrightarrow /+dur/ \Leftrightarrow /+dür/ \Leftrightarrow /+tır/ ... \Leftrightarrow .../+tür/; /-ar/ \Leftrightarrow /-er/ \Leftrightarrow /-°r/ \Leftrightarrow /-z/ \Leftrightarrow /-ø+;/ /çocugu gördüm/ \Leftrightarrow /gördüğüm çocuk/).
$x \Rightarrow y$: $x \Rightarrow y$: “x”, “y” olarak yazılır (örn. (bu küçük ev) \Rightarrow İ1).
\cap		: kesişim.
\cup		: birleşim.
$x \in y$: $x \in y$: “x”, “y” kümesinin ögesidir.
$x \notin y$: $x \notin y$: “x”, “y” kümesinin ögesi değildir.

--[-]- : x [y] z : "y", aslında eksiktir vy işaretli degildir; açıklık getirmek üzere eklenmiştir. (örn. osm "بر" 'b[i]r')

--∪-- : x ∪ y : "x", "y"ye ulanır (örn. zann get- , and iç- , bir adam).

↓ : x : "x", gelişme sonucu "y" olur. (örn. etç. edgü > STT iyöi «iyi»)
↓
y

→ : x → y : "x", birleşme sonucu "y"ye dönüşür (örn. /t/ → /d/ : git- ⇔ gid-//er).

↔ : x y : "x", "y" ile yer vy sıra değiştirir (metathèse/permutation) (örn. topraq > torpaq).

→← : →← : "x", "y" ve "z" büzüşür (contraction) (örn. /tur-ur/ > /+dIr/).

↪, ↩ : x y : "x", "y"yi kendisine benzetir (assimilation) (örn. ben > men).

↪↪, ↩↩ : x y : "x", "y" ile olan benzerliğini bozar (dissimilation) (örn. attar > aqtar).

ˆ, ˙ : xy : "x", "y" ile birleşir vy kaynaşır (örn. nğ → ñ , tş → ç , nd).

↑ : y z : "x", "y" ile "z" arasına girer vy arasında türer (örn. ortaœca > ortanca "ortanca").
↑
x

{-, -, -} : {x, y, z} : "x", "y" ve "z", aynı dizesel (paradigmatique) kümenin ögeleridir.

|... ↔ ...| : |x ↔ y| : Söz konusu öge, "x" ve "y" kesimleri/bölgeleri de dahil "x" ile "y" arasındaki kesimde/bölgede yer alır. (örn. 2. aşamada seslerin çıkakları: içift dudak ↔ dış dudak| : |dış ↔ dış etil ; lön damak ↔ orta damak| : |art damak ↔ gırtlak| ...; vbg.)

Σ : $\sum_{i=1}^n x_i$: i = 1'den n'ye kadar "x"lerin topl.

Π : $\prod_{i=1}^n x_i$: i = 1'den n'ye kadar "x"lerin çarp.

! : n! : 1'den n'ye kadar sayıların çarpımı (faktöriyel hesabı).

I : I(E) : "E" olayının bilgi (informatif) değeri.

I(MB) : Anlam bloklarının sıra değiştirmesiyle ilgili enformasyon miktarı.

P : P(E) : "E" olayının gerçekteşme olasılığı.

$$I(E) = - \log_n \frac{1}{P(E)}$$

$$I(MB) = - \log_n \frac{1}{m!(MB)}$$

Sonuçlar, n = 2 için BIT

n = 10 için HARTLEY

n = e için NAT

olarak elde edilir. Yaygın olarak "BIT" kullanılır.

GRAMER KATEGORİLERİ İLE İLGİLİ KISALTMALAR

- +f-** : isimden fiil yapan ek (örn. /gerek+ø-, /baş+la-, /boş+a-, /boş+la-, /yaş+ar-, /boş+a-l-, /göz+e-t-, /az+i+m+sa-, vb.)
- +yf-** : isimden fiil yapan yardımcı fiil (örn. /adam +ol-, /hasta +et-, /huy +ed-in-, /namaz +kul-, /dert +ev+le-, /yol +yap-, vb.)
- f-** : fiilden fiil yapan ek (örn. /gör-ø-, /gör-üş-, /düş-ür-, /ara-n-, /aç-tır-, /ak-it-, /gör-üş-tür-t-, vb.)
- i** : fiilden isim yapan ek (örn. /tat-ø-, /kaz-ma-, /ye-mek-, /kay-ık-, /yaz-ı-, /bak-ım-, /biç-ki-, /gez-in-ti-, /ek-in-, vb.)
- s** : fiilden sıfat yapan ek (örn. /bık-kın-, /ger-gin-, /yak-acak-, /çalış-kan-, /yık-ıl-gan-, /yaz-ar-, /tüken-me-z-, /yat-a-v-, vb.)
- +î** : isimden isim yapan ek (örn. /*gö-z+ø-, /tuz+luk-, /boya+cı-, /yavru+ca+k-, /din+da+ş-, /hakim+iyet-, /dahil+ive-, /tazmin+at-, /gül+istan-, vb.)
- +s** : isimden sıfat yapan ek (örn. /iyi+ø-, /tuz+lu-, /kış+luk-, /bil-gi+siz-, /ulus+al-, /kır+sal-, /iki+nci-, /iki+z-, /on+lu-, /altı+şar-, /ev+de+ki-, /lazim+kâr-, /dahil+î-, vb.)
- +z** : isimden zarf yapan ek (örn. /iyi+ø-, /iyi+ce-, /asl+en-, vb.)

- +g** : keyfiyet (genre) (eril, dişil, yansız, vb.) (örn. /ögre-n-+ci+ø/ (frn. étudiant+ø // étudiant+e), /çocuk+ø/, /kurt+ø/, /kitap+ø/, vb.)
- +k** : kemiyet : +tkl ={/+ø/} ; +çkl ={/+lAr/} ; +kll ={/+ø/} (örn. /ev+//+ø/, /ev+//+ler/, vb.)
- +iye** : iyelik (+ş +k +he:+ilg : +iye11 ={/+m/}, +iye12 ={/+m+Iz/} ; +iye21 ={/+n̄/}, +iye22 ={/+n̄+Iz/} ; +iye3 ={/+ø/, /+n+//})
- +he** : hal eki (+he ={/+tyn (tamlayan), +tnn (tamlanan) ; +nyn (niteleyen), +nnn (nitelenen) ; +btn (belirten), +bln (belirtilen) ; +yln (yalın), +ssl (seslenme), +yis (yüklem ismi), +sft (sıfat), +zrf (zarf), +vrl (varlık), +ykl (yokluk), +ilg (ilgi), +çkm (çıkma), +ayr (ayrılma), +ypl (yapılma), +vrm (varma/verme), +yşk (yaklaşma), +blm (bulunma), +vst (vasıta), +brb (beraberlik), +grc (görece), +snr (sınırlama), +özn (özne), +nsn (nesne), +tml (tümlaç) ;... vb.})
- +tF-** : tasviri fiil (örn. /gel-//e+bil-/, /ver-//i+ver-/, /düşün-//e+dur-/, /uyu-//ya+kal-/, vb.)
- fo-** : olumlu fiil : -fol- ={/+ø-/} ; olumsuz fiil : -fos- ={/+mA-/} (örn. /oku-//ø-/, /oku-t-//ma-/, /az+ımsa-//ø-/, /azımsa-//ma-/, vb.)
- m** : isim-fiil (mastar/infinitif) (örn. /oku-//ma/, /kaz-//ma/, /gel-//me+k/, /gel-//me-yış/, /bil-//me+k/, /bil-//s+e+//+k/, /yaz-//ma-d+ı+//+m/, vb.)
- p** : sıfat-fiil (participe) (örn. /oku-//yan/, /tanı-//d+ı+k/, /çiz-//miş+//+ø-miş+ø/, başla-//r+//+ø-ø+sın/, /gid-//i+vor+//+ø-ø+um/, /git-//me+li+//+ø-ø+sın/, vb.)
- g** : zarf-fiil (gerundium) (örn. /gel-//e+bil-/, /bil-//erek/, /oku-//yup/, /anla-//ma-ø+dan/, /anla-//ma+//dan/, /gör-//me-yince/, /gid-//e+li/, /gör-//e/ /gör-//e/, vb.)

-//+e : emir (-ø+s) (örn. /gel-//+ø/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+ø ø ø/, /gel-//-me-//+ø/ < /gel-//-me-ø+//+ø-ø+ø ø ø/, /gel-//+ø **sen e**/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+ø **sen e**/, /gel-//+ø **sen øiz e**/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+ø **sen øiz e**/, /gel-//+in/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+in ø ø/, /gel-//+inøiz/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+in øiz ø/, /gel-//+sin/ < /gel-//-ø+//+ø-ø+ø ø ø [de-//+ø o+n+a] sin/ , /gel-//-[me+//+si+n+i söyle-//+ø o+n+a] sin/ , vb.)

+e- : ek-fiil (yüklem fiili oluşturucusu : *etç.* /+er-/ > /+ir-/ > *STT.* /+i-/ > /+ø-/ > /+y-/ ; ayrıca bazı hallerde “ol- (< *etç.* **bol-**)” fiilinin de bu görevi yüklediği görülür.)

-kp_Z[aman] : kip (*muzari* (-kp_m) ={/ø+i/} ; *hikâye* (-kp_n) ={/d+i/} ; *rivâyet* (-kp_r) ={/mİş+i/} ; *şart* (-kp_ş) ={/s A+i/} ; *emir* (-kp_e) ={/ø+i/}) (örn. : /oku-//-yor+//+ø-ø+ø/ , /oku-//-yor+//+ø-d+u+n/ , /oku-//-r+//+ø-muş+ø/ , /oku-//-ma-yacak+//+ø-sa+m/ , /oku-//-ø+//+ø-ø+ø/ , /güzel+//+ø-miş+sin/ , vb.)

+e- -g : ek-fiilin zarf-fiili (örn. : /oku-//-yor+//+ø-ken/ ... , /yorgun değil+//+ø-ken/... , /yorgun // +ol-//+unca/... ≅ /yorgun //+ø-ken/... , vb.)

[+e-]-p : ek-fiilin sıfat-fiili (örn. : /oku-//-r +ol-//+an adam/ ... ≅ /oku-//-ø+ø-//+yan adam/ ... , /oku-//-ma-muş +ol-//+an adam/... ≅ /oku-//+ma-muş +ø-//+ø adam/ ... , vb.)

+ş : kişi (şahıs) (+ş +k : +ş11 (konuşan tek) ={/+(y)Im/ , /+°m/} , +ş12 (konuşan çok) ={/+(y)Iz/ , /+°K/} ; +ş21 (dinleyen tek) ={/+sIn/ , /+°n̄/ , /+ø/} , +ş22 (dinleyen çok) ={/+sIn+Iz/ , /+°n̄+Iz/} ; +ş3 (hakkında konuşulan) ={/+ø/})

+C ihtimal kuvvetlendirme eki (copula/koşaç) (/+Dir/) (örn. : hava /güzel //+ø-ø+ø+//+ø./ ≠ hava /güzel //+ø-ø+ø+//+dir./ ; [Sen] /çalış-//+miş+//+ø-ø+sin+//+dir./ ; vb.)

- E12 : sona getirilen edat (örn. : Ali+//+ø Ø geliyor., Ali+//+ø **bile** geliyor., Ali+//+ø **dahi** geliyor., Ne+ø **diye** bekliyorsun?, güzel+//+ø Ø çalışıyor., arı+//+ø **gibi** çalışkan bir öğrenci..., Sen+iñ için geldim., ben+im yüz+ü+m+den olmuş bir iş..., o+nuñ hakk+ı+n+da..., masa+//+niñ üst+ü+n+de..., Ban+a Ø bak., Ev+//+e **kadar** git., Ban+a **ait** bir kitap..., rüzgâr+//+a **ragmen** gitti., Ali+//+ye **göre** iş..., edebiyat+//+a **dair** bilgiler..., okul+//+dan Ø geliyor., bu+n+dan sonra..., sen+den başka..., biz+den evvel..., kim+//+den önce..., dün+//+den beri..., baş+//+ı+n+dan itibaren..., ben+im+le Ø gel., bu+n+uñ+la beraber..., ben+im için de mi söylü-/-yor+//+lar. vb.)
- E13 : onaylama/degilleme edatı (örn. iyi+//+ø Ø // iyi+//+ø **değil**)
- E14 : katma edatı (örn. Ben+//+ø Ø geldim. // Ben+//+ø **de** geldim.)
- E15 : soru yönlendiricisi vy vurgulama edatı (örn. : Sen+//+ø Ø geldin. // Sen+//+ø **mi** geldin? : Sen+//+ø de geldin **mi**, gideriz.)
- F2- : geçişli fiil (örn. **de-**, **söyle-**, **gör-**, **bak-**, **sev-** ; ne[+yi] **ne yap-**, **ne et-**, vb.)
- F1- : geçişsiz fiil (örn. **gel-**, **git-**, **gir-**, **çık-**, **uyu-**, **yıka-n-**, **boş+a-l-** ; **ne yap-**, **ne ol-**, vb.)
- E21 : cümlemsiler ve ünlemler (örn. **ya**, **ah**, **ha**, **evet**, **hayır**, **tt tt**, **vah vah**, **bilakis**, **aks+i+n+e**, **ol-ur**, **ol-d+u**, **tamam**, vb.)
- E22 (CBE) : cümle başı edatları (örn. **fakat**, **ama**, **yine**, **artık**, **hatta**, **işte**, **ancak**, **mesela**, **belki**, **eger**, vb.)
- Z12 : zaman zarfları (örn. **hemen**, **daima**, **bazan**, **zaman zaman**, **her zaman**, **ara+lık+sız**, **sür-ek+li**,

- yaz+lar+ı , kış+ın , ne zamanlar , henüz , daha , vb.)**
- Z11 : yer zarfları (örn. **ev+de** çalış-, **okul+dan** gel-, **kutu+ya** koy-, **su+ya** git-, **su iç+i+n+de** büyü-, **ne+re+de** yat-, **ne+re+ye** var-, **ne+re+den** geç-, vb.)
- Z20 : belirsizlik niteleme zarfları (örn. **bir + az** uyu-, **çok+ça** bak-, **iyi+ce** küçült-, **az+cık** güzel, **n+asıl** çalış-, **ne + kadar** ye-, vb.)
- Z21 : nicelik zarfları (örn. **en** güzel gün, **daha** güzel çalış-, **çok** ye-, **en çok** oku-, **daha çok** kitap, **daha az** iş, **bir + az** çalış-, **hep** çalış-, **hiç** çalış-//**ma-**, **ne + kadar** koş-, vb.)
- Z22 : nitelik zarfları (örn. **güzel** görün-, **iyi** konuş-, **n[e]+asıl** uyu-, **ne şekil+de** düşün-, vb.)
- G22 : zarf-fül (gerundium) (örn. **gel-//erek** , **gel-//me-yip** , **gör-//ünce** , **bil-//e bil-//e** , vb.)
- S10 : belirsiz belirtme sıfatları (örn. **bir** kimse (ing. **a , an**) , **bazı** öğrenciler, **hangi** kitaplar, vb.)
- S11 : belirtili isim tamlamalarının belirteni (örn. **kitab+//+ıñ** , **kedi+//+niñ** , **Ali+//+niñ** , **ders+//+ler+i+n+iñ** , **ders+//+ler+i+ñ+iñ** , **ne[y]+//+iñ** , **kim+//+iñ** . vb.)
- S12 : işaret sıfatları (örn. **Ø** (ing. **the** , frn. **le , la , les**) , **bu** , **şu** , **o** , **o+ra+da+ki** , **masa+ø+//+da+ki** , **yan+ø+//+da+ki** , **hangi** . **ne+re+de+ki** , vb.)
- P12 : belirtme sıfat-fülleri (örn. **gel-//en** , **geç-//en** , **eski-//me-miş** , vb.)
- S13 : sıralama sıfatları (örn. **ilk** , **son** , **hangi** , **bir+inci** , **iki+nci** , **on beş+inci** , **kaç+ıncı** , vb.)

- S21 : niteleme sıfatları (*örn. sarı saçlar , güzel yollar , büyük bir ev , dört köşe bir masa , nasıl arkadaş , yuvarlak yüz.* vb.)
- S22 : 2. ve n. niteleme sıfatları (*örn. küçük sarı bir çiçek,* vb.)
- P22 : niteleme sıfat-fiilleri (*örn. gel-//-en yolcu, ak-//-ar su, ak-//-acak kan,* vb.)
- S24 : belirtisiz isim tamlamalarının niteleyeni (*örn. okul+//+ø çanta+//+sı , diř+//+ø fırça+//+sı , bey+//+ler+ø bey+//+i . vb.)*
- M24 : belirtisiz isim tamlamalarının mastardan yapılmış niteleyeni (*örn. çayır+//+ø biç-//-me+ø makina+//+sı , çalış-//-ma+ø masa+//+lar+ı , vb.)*
- S3 : belirli kemiyet sıfatları (*bir (ing. one) , iki , üç , beş , bir+er , iki+şer , üç+er , iki+z , üç+üz , iki+li , beş+li , kaç , kaç+ar , kaç+ız , kaç+lı , vb.)*
- İ2 : genel isimler (*örn. kitap , okul , ordu , kedi , Ali , Ayře , vb.)*
- İ1 : özel isimler (*örn. [Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu] Atatürk ; [Dođu Anadoluadaki şehir] Erzurum ; TÜ[rkiye] Bİ[limsel] T[eknik] A[raştırma] K[urumu] ; [bu] kitap , [... masanın üstündeki] kitap ; vb.)*
- řZ : zamirler (*örn. ben , sen , biz , siz , kim , ne , siz+iñ+ki , adam+iñ[Ø]+ki , Ali+niñ[Ø]+ki , bu [adam] , řu [okul] , o [iř] ; vb.)*
- B : bađlaçlar (*örn. ve , ile , ya ... ya ... , gerek ... gerek ... ne ... ne ... , hem ... hem ... , ... dA ... dA , ... mI ... mI , vb.)*
- Tİ : tekrarlı isimler (*örn. | ana baba | , | çoluk çocuk | , | yol yol | , | karı koca | , vb.)*

- TF- : tekrarlı fiiller (örn. | düş-e kalk-a | , | al-ış ver-ış | , | bil-e bil-e | , vb.)
- Yİ : yüklem ismi (örn. Hava, güzel [hava] Ø+//+ø-d+i+ø+//+ø. ; Ali, dersini [ders] çalış-//mıŝ [öğrenci] Ø+//+ø-ø+ø+//+ø. ; [Ben], ders çalış-//ma-yacag [öğrenci] degil+//+ø-ø+im+//+ø. ; [Sen], buraya gel-//me-ø Ø+//+ø-ø+ø+//+ø. ; [Ben], okula gel-//d+i Ø +//+ø-ø+m+//+ø. ; vb.)
- Ö : özne (örn. Ali, geldi. ; Hava, güzel. ; Komşumuzun küçük kızı, bahçedeki çiçekleri koparıyor. ; vb.)
- Y : ([T]YF- -kp+ +ŝ) yüklem (örn. Ali, geldi. ; Hava, güzel. ; Çiçekler, açmıŝtı. ; Çocuklar, dün, bahçede, yeni doğmuş kuzularla oynuyordu. vb.)
- T : tümleç (örn. Çocuklar, (ZT (dün)) , (YT (bahçede)) , (VT (yeni doğmuş kuzularla)) oynuyordu. ; vb.)
- ZT : zaman tümleci (örn. Çocuklar, dün, bahçede, yeni doğmuş kuzularla oynuyordu. ; vb.)
- YT : yer tümleci (örn. Çocuklar, dün, bahçede, yeni doğmuş kuzularla oynuyordu. ; vb.)
- VT : vasıta tümleci (örn. Çocuklar, dün, bahçede, yeni doğmuş kuzularla oynuyordu. ; vb.)
- ST : sebep tümleci (örn. : Kitabım olmadığı için çalışamadım. ; vb.)
- ŝT : şart tümleci (örn. [Eğer siz] bu kısaltmaları dikkatle inceleyebilirsiniz, [ben] dilbilgisi konusunda birçok inceliği kavrayabileceğinizden emin olabilirim. ; vb.)
- DT : diğer tümleçler (örn. Kendisini sıırıslıklam ısılatan yagmura rağmen beni görmege geldi. ; vb.)

- YF- : yüklem fiili (örn. Hava, güzel [**hava**] Ø+//+ø-d+i+ø+//+ø. ; Ali, dersini [**ders**] çalış-//miş [**öğrenci**] Ø+//+ø-ø+ø+//+ø. ; [Ben], ders çalış-//ma-yacak [**öğrenci**] değil+//+ø-ø+im+//+ø. ; [Sen], buraya gel-//me-ø Ø+//+ø-ø+ø+//+ø. ; [Ben], okula gel-//**d+i** Ø+//+ø-ø+m+//+ø. ; vb.)
- NsZ : belirtisiz nesne (bir tür zarf) (örn. [Ben], ders çalış-//ma-yacak [**öğrenci**] değil +//+ø-ø+im+//+ø. ; vb.)
- Ns1 : belirtili nesne (bir tür tümleş) (örn. Ali, ders+//+i+n+i [ders] çalış-//miş [**öğrenci**] Ø+//+ø-ø+ø+//+ø. ; [Ben], kitab+//+ı+m+a [kitab+ø+//+a] bak-//ıyor [hoca] Ø+//+ø-ø+um+//+ø. ; vb.)
- TYF- : tümleşleriyle birlikte yüklem fiili (örn. Çocuklar, dün , bahçede , yeni doğmuş kuzularla oynu-//yor+//+ø-d+u+ø+//+ø. ; vb.)
- TYF- -kp : tümleşleriyle birlikte kiplenmiş yüklem fiili (örn. Çocuklar, dün , bahçede , yeni doğmuş kuzularla oynu-//yor+//+ø-d+u+ø+//+ø. ; vb.)
- CBE (E22) : cümle başı edatı (örn. Cevap veremiyorsun. **Çünkü**, sorumu anlamadın. ; Okudum. **Ama**, pek anlamadım. ; Söylemek kolay. **Fakat**, yapmak zor. ; Ey Türk gençliği, birinci vazifen ... ; vb.)
- H : hitap vy seslenme.
- A : açıklayıcı (appositif) (örn. Atatürk'ümüzü, [yani] **Cumhuriyetimizin kurucusunu**, Dünya durdukça saygıyla anacağız. ; Evimde, [yani] **en sevdiğim ortamda**, çalışıyorum. ; vb.)
- ..B : ... bloku vy takımı. bk. ...G ; (örn. : (HB (**Çocuklar**)), [siz] buraya gelin. ; (HB₁ (**Ali**)), (HB₂ (**Ahmet**)), (HB₃ (**Fatma**)), [siz] niçin geciktiniz? ; Ey (HB (**Türk gençliği**)), birinci vazifen ... ; vb. ; (ÖB (**Ali**)) ders çalışıyor. ; (ÖB₁ (**Ali**)), (ÖB₂ (**Ahmet**)) ve (ÖB₃ (**Fatma**)) bahçede geziniyor. ; (ÖB (**Sokakta**))

top oynayan çocuklar)), komşunun camını kırdılar. ; vb.;

Çocuklar (TB (çayırda[+ki] çimenlerin üstünde)) top oynuyor. ; Çocuklar (TB₁ (çayırda,)) (TB₂ (çimenlerin üstünde)) top oynuyor. ; Kitaplar (TB₁ (koltukların üzerine)), (TB₂ (masanın altına)), (TB₃ (şöminenin önüne)) atılmıştı. ; vb. ;

Semtin bütün çocukları, (YB₁ (çayırda çimenlerin üstünde top oynuyor[lar+ø-d+ı+ø])), (YB₂ (yuvarlanıyor[lar+ø-d+ı+ø])), (YB₃ (itişip tepişiyorlar+//ø-d+ı+ø)). ; vb. ;

Bugün, (NsB (dün verdiginiz yazıyı)) okudum. ; (NsB₁ (Müşteri dosyalarını)), (NsB₂ (adres defterlerini)) ve (NsB₃ (ortada bırakılmış kitapları)) yerlerine koydunuz mu? ; vb. ;

(NB₂ (S₂ (NB₁ ((S₂ (sarı)) (İ₂ (saç))))+ı)) bir çocuk... ; vb. ;

(BB₂ (NB (S₂ (sarı saçlı))) (BB₁ (S₁ (bir)) (İ₁ (çocuk))))... ; (BB₂ ((BB₁ ((bu) (çanta))))+nın (içindekiler))+i biliyor musunuz? ; vb.)

-G

: ... grubu vy öbegi. (örn. ÖG : Özne Grubu ; YG : Yüklem Grubu : NsG : Nesne Grubu ; ... vb. . Her grupta aynı dizi ögesinden bir vy daha çoğu yer alabilir.

(örn. (ÖG (ÖB (Ö (Ali)))) ders çalışıyor. ;

(ÖG (ÖB₁ (Ö₁ (Ali))), (ÖB₂ (Ö₂ (Ahmet))) ve (ÖB₃ (Ö₃ (Fatma)))) bahçede geziniyor. ;

(ÖG (ÖB (Sokakta top oynayan (Ö (çocuklar)))) , komşunun camını kırdılar. ;

(NsG (NsB₁ (Müşteri (Ns₁ (dosyalarını))))), (NsB₂ (adres (Ns₂ (defterlerini)))) ve (NsB₃ (ortada bırakılmış (Ns₃ (kitapları)))) yerlerine koydunuz mu? ; ... vb.)

C

: cümle (örn. (C (ÖG (ÖB (Sokakta top oynayan çocuklar))), (YG (YB (komşunun camını kırdılar)))). ; vb.)

-Ç

: ... çekirdegi (örn. CÇ : Sokakta top oynayan çocuklar, komşunun cam+ø+//+ı+n+ı kır-ø-//ø-d+ı+//+lar. ; vb. ;

ÖÇ : Sokakta top oynayan **çocuk**+ø+//+lar, komşunun camını kırdılar. ; vb. ;

YÇ : Sokakta top oynayan çocuklar, komşunun camını [**cam**+ø] **kır**-ø-//ø-d+ı//ø-ø+ø+lar. ; vb.)

Bgl : **baglam** (contexte) : Bir dil ögesinin; içinde, değerini vy anlamını ortaya koyduğu, sözlü vy yazılı bütünlük. Bir ek vy kök, bir sesin; bir kelime, bir ek vy kökün; bir cümle, bir kelime vy kelime öbeginin; bir metin, bir cümle vy cümle öbeginin bağlamını oluşturabilir.

Mtn : **metin** (texte) : Anlatımın sözlü vy yazılı kısmı. Metin. tek boyutlu ve zamana bağlı bir akış olarak üretilir ve algılanır; yüzeyseldir.

Drm : **durum** (situation) : Anlatımın metin dışı olan ve metni anlamlı kılan kısmı. Durum, çok boyutlu ve zihinsel bir birikim üzerine kurulur ; derinliklere sahiptir. Durumumuza uygun olmayan metinlerle karşılaştığımızda, onları, ögelerinin bağlamlarıyla ilişkilerini kuramadığımız için anlayamayız.

DİZİSEL (PARADIGMATIQUE) KÜMELER

Tyn	={+f-, -f-, -fo-, +i, -i, +g, +k, +iye, +he, +e-, -kp, +ş, +c ; E, Z, S, Ö, T, Ns, CBE, H, A, Bgl, Mtn, Drm }
Tnn	={Z, S, F-, İ , Şz ; Yİ, YF-, Y (= TYF- -kp +ş), C}
+f-	={+f-, +yF-, +tF-}
-f-	={-f-}
-fo-	={-fol-, -fos-, -yns-}
+i	={+i, +s, +z}
-i	={-i, -s, -z, -m, -p, -p, -g, -g, -//+e}
+g	={+g}
+k	={+tkl, +çkl, +kll}
+iye	={+iye0 ; +iye11, +iye12 ; +iye21, +iye22 ; +iye31, +iye32}
+he	={+tyn, +tnn ; +nyn, +nnn ; +btn, +bln ; +yln, +ssl, +yis, +sft, +zrf, +vrl, +ykl, +ilg, +çkm, +vrm, +ykş, +blm, +ayr, +ypl, +vst, +brb, +snr, +grc, +özn, +nsn, +tml ;- vb.}
+e-	={+e-}
-kp _z	={ -kp _e , -kp _m , -kp _h , -kp _r , -kp _ş }
+ş	={+ş0, +ş11, +ş12 ; +ş21, +ş22 ; +ş31, +ş32}
+c	={+c}

E ={E11, E12, E13, E14, E15 ; E21, E22}
 Z ={Z11, Z12 ; Z20, Z21, Z22 ; Z3 ; G22 ; Ns2}
 S ={S10, S11, S12, S13, S14 ; S20, S21, S22,
 S23, S24 ; P22}
 F- ={F1-, F2- ; TF- ; YF-, TYF-}
 T ={ŞT, ZT, YT, VT, ST, DT, Ns1}
 Şz ={Şz0, Şz11, Şz12 ; Şz21, Şz22 ; Şz31, Şz32}
 İ ={İ1, İ2 ; M24 ; Tİ ; Yİ ; Şz ; S, Z, E, B,
 H, A, Ö, Y, T ; C}

